

LOKAL NABOLAGS- ORGANISERING

Erfaringer fra Bærekraftige liv

CET-rapport 01/21
Katinka Lund Wågsæther
Håvard Haarstad

Juni 2021

Senter for klima
og energiomstilling

Handlingsrettet kunnskap for omstilling.

Om CET

Klimaendringer er en av vår tids største samfunnsutfordringer. Det er betydelig kunnskap om de fysiske klimaendringene og til en viss grad om deres innvirkning på samfunnet, men det er behov for ny kunnskap om hvordan vi kan oppnå dyp, rask og bærekraftig omstilling av samfunnet.

Klima og energiomstilling er ett av Universitetet i Bergens (UiB) tre satsingsområder. Senter for klima og energiomstilling (CET) ble etablert i 2016 av Det Samfunnsvitenskapelige fakultet som en hub for tverrfagelig samarbeid for samfunnsvitenskapelig og tverrfaglig forskning på omstilling. CET knytter sammen forskere fra tre partnerinstitusjoner - Universitetet i Bergen, NORCE og NHH Norges Handelshøyskole.

uib.no/cet

[@uibcet](https://twitter.com/uibcet)

[@cetuib](https://facebook.com/cetuib)

[@uibcet](https://instagram.com/uibcet)

Lokal nabolagsorganisering – erfaringer fra Bærekraftige Liv

Av Katinka Lund Wågsæther og Håvard Haarstad

30. juni 2021

Senter for klima
og energiomstilling

bærekraftige liv

Innhold

Introduksjon	3
Nabolagsorganisering - bakgrunn	3
Metode	5
Erfaringer fra en nabolagsorganisasjon - Bærekraftige Liv (BL)	6
Hvem er vi og hva motiverer oss? Og hva betyr dette for BL?.....	6
Hvordan starte et BL Lokallag?	6
Prosesser, metoder og verktøy	9
BLs idémyldringsverksted – oppstartsmøte	9
Hvordan drifte et BL-lokallag?	11
Utfordringer.....	13
Veien videre sammen – BL Norge og Lokallagene	16
Avsluttende refleksjoner om nabolagsorganisering i dagens samfunn	18
Referanser	20
Appendix A: Lokallagene – hvordan begynte de og hvor er de?.....	21

Introduksjon

Lokalt engasjement blir ofte fremhevet som en sentral faktor i å løse utfordringer som verden står ovenfor. Organisasjoner med lokalt fokus tar gjerne for seg problemer som er tett på hverdagslivene til folk, og evner dermed å skape entusiasme og samhold. Det blir gjerne hevdet, for eksempel av sosiologen Manuel Castells (1996) at i den globaliserte verden blir det lokale viktigere for folk – vi finner mening i de nære relasjonene og vi søker håndfaste løsninger på globale utfordringer. Dette gjelder kanskje spesielt klima-, energi- og bærekraftsutfordringer, som vi jobber med på forskningssenteret Senter for klima og energiomstilling ved Universitetet i Bergen. Disse utfordringene oppleves gjerne fjerne og diffuse, og dermed kan lokale organisasjoner og konkrete løsninger skape motivasjon og handling.

I denne rapporten ser vi på en organisasjon som har fått motivert mange til å engasjere seg i bærekraftsløsninger lokalt. Bærekraftige Liv startet på Landås i Bergen, og har etter hvert etablert seg i andre bydeler i Bergen og i andre deler av landet. Formålet med rapporten er å bruke erfaringene med Bærekraftige Liv til å forstå hvordan man lykkes med nabolagsorganisering. Vi har intervjuet aktive i ulike lokallag rundt i landet, og gjennomført et felles møte for å diskutere foreløpige funn med de som har blitt intervjuet.

Målsetningen med dette arbeidet og med rapporten er at den skal gi noen konkrete råd og redskaper for å få i gang nabolagsorganisering for bærekraft. Vi gjengir derfor ganske detaljert erfaringene informantene har fortalt om.

Nabolagsorganisering - bakgrunn

Lokal nabolagsorganisering er ikke noe nytt, og har oppstått i forskjellige former og på forskjellige steder opp gjennom årene. Saul Alinsky er av mange sett på som grunnleggeren for en sentral form for nabolagsorganisering, med Alinsky-metoden som sprang ut av hans engasjement med Back of the Yards Community i Detroit i slutten av 1930-årene. Styrken i nabolagsorganisering grunner i en samling av hensikt, følelse og meninger argumenterer Alinsky (1941). Dette resonerer med uttalelser fra Mason Herson-Hord, en nåtidens nabolagsorganisasør i Detroit, som bemerker at for å skape et felles prosjekt trenger du et slags bånd å kobles gjennom – og det å være noens nabo er et nærliggende bånd – ‘veggene’ kommer ned med en gang!¹ Nabolagsgruppene Herson-Hord beskriver er lokale sivile organisasjoner av naboer som ønsker å forbedre livskvaliteten i nabolaget. De er opptatt av å se etter nabolaget sitt, identifisere problemer og handle kollektivt for å takle disse.²

En annen form for lokal organisering finnes i ‘Ny munisipalisme’, en sosial bevegelse fokusert rundt demokratisk transformasjon av den lokale staten og økonomien (Thompson, 2020). Aktive grupper finnes fra steder som Spania og Argentina, til England og Syria. Selv om de geografiske ambisjonene her er fokusert mot kommunalt nivå, så er strukturen i stor grad bygd opp rundt nabolagsorganisering – med nabolagsforsamlinger og borgerforsamlinger (Barcelona en Comu, 2019). Igjen, som med annen nabolagsorganisering, så er mye av grunntanken fokusert rundt dette med at folk sammen skal ta avgjørelser om ting som påvirker dem – hvor makten i samfunnet er holdt i hendene på vanlige folk, men organiserte vanlige folk (Russell, 2019).

Transition movement er et annet eksempel på en bevegelse som startet i nyere tid, i 2005. Fokuset her er på at nabolag skal ta steget og handle i respons til de store globale utfordringene ved å starte lokalt

¹ <https://assemblymag.org/assembled-in-detroit/>

² <https://www.dnainfo.com/chicago/20170327/englewood/chicagos-block-clubs-have-welcomed-warned-visitors-since-1900/>

- ved å komme sammen og å skape løsninger sammen. De er aktive i over 50 land, og er motivert av alt fra ønsket om å bli kjent med naboen til ønsket om å lære nye ferdigheter.³

Andre former for nabolagsorganisering er også oppstått helt nylig, for eksempel som respons til koronakrisen. I Sør-Afrika oppstod for eksempel Cape Town Together (CTT), en desentralisert, horisontalt styrt og frivilligbasert organisasjon med et nettverk av selv-organiserte nabolagsgrupper – Community Action Networks (CANs). Ved å identifisere ressurser, styrker, utfordringer og behov i sitt eget nabolag er målet til CCT og relaterte CANs å skape lokale tiltak og lokalt samhold – samt å blomstre sammen.⁴

I Norge er Bærekraftige liv (BL), som oppstod i Bergen i 2008, et fremtredende eksempel på slik nabolagsorganisering. Grunntanken her kan sammenlignes med mange av de andre nabolagsorganisasjonene som har oppstått rundt i verden gjennom tidene – å hente kraft og styrke gjennom lokalt fellesskap, og å skape tiltak og endring gjennom nabolaget. BL er en selvutnevnt «uorganisasjon», hvor tanken er å unngå overorganisering, å aktivisere heller enn å formalisere, og å skape en organisasjon som er åpen for alle. Også viktig i den første BL-spiren var bekymring for klimakrise, forbruksjag og global urettferdighet, og dette har munnet ut i BLs sentrale fokus: redusert økologisk fotavtrykk og økt livskvalitet.

Fra ett lokalt nabolag i Bergen i 2008 har BL nå rundt 20 aktive lokallag, mest i Bergen, men og i andre deler av landet. 'Ditt nabolag er en liten verdensdel. Der bor alle samfunnets problemer, men også alle løsningene'⁵ skriver BL på sitt nettsted. Fokuset er eksperimentell lokal aktivitet, som grunner i tanken om at handling fører til holdning, raskere enn holdning fører til handling. Dersom en nabolagsgruppe ikke allerede eksisterer oppfordres man til selv å sette i gang et BL lokallag der en bor. Enkle tips for hvordan en kan komme i gang er tilgjengelig på nettsiden. Mer utdypende tips finnes i 'Den Lille håndboken i grønn naboskapning' (Tvinneim og Waage Nilsen, 2018), som er basert på erfaringer fra BL Landås. Den lille håndboken gir grundig innsikt, samt mange praktiske ideer for hvordan en kan skape positive endringer i lokalsamfunnet.

Med et voksende antall lokallag, samt et økende antall invitasjoner til å dele erfaringer i ulike fora, ble behovet for et kontaktpunkt tydelig. NABO (Nasjonalt senter for bærekraftig omstilling) ble etablert som BLs sentrale kontaktpunkt, med fokus på spredning og administrasjon, eksperiment, deltakelse og dokumentasjon. Nå, etter godt over ti år med BL-aktivitet og et fokus på det praktiske, er det et godt tidspunkt for å lære av og reflektere over det arbeidet som er gjort.

Denne rapporten er derfor et steg i denne retningen – en samling av erfaringer fra BL lokallag og BL Norge-aktører, og refleksjoner rundt hva dette betyr for BL som nabolagsorganisasjon. Den legger frem disse erfaringene og refleksjonene gjennom å sette søkelys på 'hvem' BL er og hva dette betyr, fulgt av hvordan en starter et BL lokallag. Fokuset er så på prosesser, metoder og verktøy, fulgt av hvordan en drifter et lokallag. BL-erfaringene avsluttes så med et kapittel relatert til generelle utfordringer, og veien videre for lokallagene og BL Norge. Hvert kapittel begynner med noen punkt rundt hva BL har lært, og avsluttes med et par refleksjonspunkter. Rapporten rundes av med noen refleksjoner på utfordringene en møter i nabolagsorganisering i dag, med utgangspunkt BLs utfordringer.

³ <https://transitionnetwork.org/wp-content/uploads/2016/09/The-Essential-Guide-to-Doing-Transition.pdf>

⁴ <https://www.facebook.com/groups/CapeTownTogether/announcements>

⁵ <https://www.barekraftigeliv.no/om>

Metode

Denne rapporten er basert på intervjuer med kjernegruppemedlemmer⁶ i Bærekraftige Liv (BL) lokallag, samt representanter fra BL Norge. Til sammen har 18 personer på kryss av 12 lokallag - Nordnes, Bø, Kronstad, Byhaugen, Landås, Løvestakken, Nesttun, Kaland-Stend, Arna, Søreide-Fyllingsdalen, Nattland-Sædalen og Ulset - blitt intervjuet.

Intervjuene har i gjennomsnitt tatt mellom 45 og 60 minutter, de har vært løst fokusert rundt et par hovedtema: hvordan en er blitt engasjert i BL, hva som motiverer, hvordan lokallagene startet og hvordan de driftes, prosesser, metoder og verktøy, samt hva en har lært og hva utfordringene er.

Alle de som var intervjuet ble så invitert til et 'visjonsverksted' hvor utgangspunktet var generell tilbakemelding på et utkast av rapporten, samt diskusjoner som tok utgangspunkt i refleksjonene i hvert kapittel. Diskusjonen på verkstedet ble brukt til å utvikle rapporten videre.

Erfaringene fra BL er her delt opp i seks underkapittel: Hvem BL er, Oppstart av lokallag, Prosesser, metoder og verktøy, Drifting av lokallag, Utfordringer og Veien videre. Rapporten avsluttes med refleksjoner om nabolagsorganisering i dagens samfunn.

⁶ Kjernegruppen er de lokale koordinatorene i et lokallag. Siden det generelt ikke er oppfordret om et satt styringshierarki og formelle styre-strukturer, er kjernegruppe blitt tatt i bruk for å beskrive gruppen som gjerne tok initiativ til oppstart av lokallaget og som skaper rom for de lokale aktivitetene.

Erfaringer fra en nabolagsorganisasjon - Bærekraftige Liv (BL)

Hvem er vi og hva motiverer oss? Og hva betyr dette for BL?

Hva har vi lært?

- Lokallag har ofte relativt homogene kjernegrupper (arrangører)
- Motivasjonen varierer noe, men ønsket om å skape bærekraft i miljø- og klimaforstand er generelt en sterk grunnbjelke
- Mange av de som har startet til nå har kjennskap til BL Landås eller andre BL-lokallag fra før

Intervju på kryss og tvers av eksisterende BL-lokallag viser en relativt homogen gruppe av nabolagsarrangører - ofte bestående av travle småbarnsforeldre. Motivasjonen til de enkelte varierer noe, selv om det generelt er grunnet i et ønske om å endre samfunnet - og skape bærekraft i miljø- og klimaforstand. Men her er også et eksempel på grupper som ønsker å ha sterkest fokus mot sosial bærekraft og helsefremmende aspekter. Ønsket om å skape fellesskap og gjøre ting sammen står også sterkt blant mange. Enkelte har også et spesifikt ønske om å bygge lokalt nettverk og å treffe likesinnede.

Ingen av disse motivasjonene er nødvendigvis motsigende. Men mens enkelte grupper er klart fokusert på en sterk linje på bærekraft i henhold til miljø, klima eller biologisk mangfold, sier også flere av informantene at de føler at dette perspektivet har potensiale til å polarisere og fremmedgjøre BL-tiltak for mange. Flere sier at det er viktig å vise at BL er for alle og at det ikke er enten eller – for eller imot bærekraft, og at bærekraftbegrepet er mye bredere enn hva mange folk tenker. Idemyldringsprosessen som er blitt brukt mye blant de involverte i BL er blant annet tydelig fokusert på bærekraft og klima, for eksempel bil, biff, bolig og forbruk. Mens økt livskvalitet er en del av dette, er det en tydelig 'grønn' profil.

De som starter BL-lokallag har ofte direkte kjennskap til noen i BL Landås, eller har vært med i arrangement til andre BL-lokallag. De sier at det er fordeler med at nabolagsgruppen er med i BL, for eksempel tyngden navnet «Bærekraftige liv» bringer med seg, ettersom BL er blitt relativt kjent. Navnet gir også en oppfattelse av at det bringer gode folk og gode nettverk – samt mulighet for samarbeid og potensiell hjelp til å søke om økonomisk støtte.

Refleksjoner:

- Det er lite mangfold blant og i kjernegruppene – er dette et problem?
- Det er generelt sterk motivasjon relatert til og fokus på en 'grønn profil' – klima, miljø og biologisk mangfold. Hvor knyttet er dette til at det er lite mangfold i og blant kjernegruppene, og er det noe en ønsker å endre?

Hvordan starte et BL Lokallag?

BL-lokallag har som oftest startet med at **en eller flere i et nabolag føler ønske om å starte et lokalt tiltak**, med diverse relaterte motivasjoner som utdypet over. Mens det på Kaland-Stend var en første pådriver som kontaktet en hun visste kunne være interessert i å være med, og de fikk med en tredjemann, var det i Arna en liten nabogjeng som ble enige om at de hadde lyst til å få til noe.

På Nordnes begynte det hele med at leiekontrakten på en felles takhage skulle fornyes og behovet for et organisasjonsnummer oppstod, og hvor pådriverne for takhagen så BL som både en redning og en mulighet. Det hele begynner altså med at man trenger 3-5 mennesker som sammen har lyst til å dra det i gang. Disse kalles ofte kjernegruppen.

Hva har vi lært?

- *Noen begynner i BL fordi de vil starte et BL lokallag, mens andre begynner fordi de vil starte et lokalt initiativ og BL blir senere identifisert som den riktige 'kroken' å henge det på.*
- *Områdefokuset er nabolaget, det lokale – og er gjerne fokusert rundt en skolekrets. Men geografisk omfang kommer an på konteksten, og bykjerneområder er gjerne annerledes enn bygdesettingen.*
- *Registrering av en organisasjon i Brønnøysundregisteret gjør det mulig å søke om midler, og lettere å leie lokale – men for mange lokallag er dette aldri aktuelt.*
- *Åpne folkemøter er ment for å inspirere lokale, høste ideer og forme aksjonsgrupper – utover dette fokuset har møteprosessen i seg selv variert fra lokallag til lokallag.*

Mens noen er bestemt på BL som «ramme» for sitt nabolag fra de først setter i gang, er det andre som gjennom diskusjoner og refleksjoner senere kommer frem til at de vil skape et BL-lokallag. Initiativtakerne på Kronstad satte seg ned og diskuterte hvilken modell de skulle gå for og bestemte seg for BL, vurderte de på Bø både Transition Towns, øko-samfunnsskaping og diverse andre «rammer» før det munnet ut i et BL-lokallag. På Ulset i Åsane var det omdøping og omregistrering av en organisasjon som het Grønn Framtid i Åsane, og som hadde startet med et fokus på biologisk mangfold.

En viktig avklaring er å **bestemme seg for et avgrenset geografisk område**. På Landås, hvor BL startet, var det den lokale skolekretsen som ble utgangspunktet. På Kronstad, et nabolag i Bergen, hvor koronaepidemien har satt en god brems på diverse første tiltak, er tanken og å samles rundt en skolekrets som oppfattes som noe delt. I Arna har de startet med fokus på ett lite nabolag, men har kalt seg BL Arna med intensjonen at dette skal vokse ut av nabolaget og til andre deler av Arna. BL Bø i Telemark omfatter hele kommunen. Mens Arna er en ytre bydel i Bergen hvor 6000 innbyggere bor med en folketetthet på 130 personer per kvadratkilometer, er Bø en kommune hvor 6000 innbyggere bor med en folketetthet på 20 personer per kvadratkilometer. Som utpekt av representanter fra kjernegruppen i Bø vil måten en jobber på og utfordringene en har i utsprente bygder variere fra tettbeboede bydeler. Når en starter et lokallag og skal bestemme seg for et geografisk område, er det derfor viktig å tenke på hvordan disse aspektene spiller inn i det en har lyst til å få til.

Avgjørelsen om registrering i Brønnøysundregisteret kan komme på dette tidspunktet, eller senere etter at en har fått innspill fra flere. For både Nordnes og Nattland-Sædalen var det å få et organisasjonsnummer en del av motivasjonen for å bli et BL lokallag, henholdsvis for å kunne fornye en leiekontrakt (Nordnes – Takhagen) og for å kunne søke om økonomiske midler. For andre grupper kommer dette gjerne senere når en er mer etablert, når en ser at en ønsker å kunne søke om midler og/eller leie et lokale. Og for noen lokallag kommer dette behovet eller ønsket kanskje aldri. BL Norge er behjelpelig for de som ønsker registrering, hvor et av kravene er det å ha et styre – en rolle som kan falle naturlig for kjernegruppen.

Etablering av kommunikasjonskanaler for å nå ut til folk, og for å forankre og drive lokallaget er et viktig steg i etableringsprosessen. En hovedstrategi på tvers av lokallagene så langt har vært individuelle Facebooksider (FB). Men som representant for kjernegruppen på Landås sa, så ønsker de

egentlig ikke å være så avhengig av sosiale medier. Der er det et ønske om å heller fokusere på nettside og gode gammeldagse plakater. På Kaland-Stend tok hovedpådriveren direkte kontakt med folk hun kjente som kunne være interessert, hun pratet og reklamerte på foreldremøter og hengte opp plakater hvor folk kunne rive av en lapp med nummeret hennes - på butikker, i sportshallen og på skolen. På Byhaugen bruker kjernegruppen ofte lapper i postkassene for å nå ut til folk. Noen lokallag, som for eksempel BL i Bø, har etablert egne websider. I Bøs kjernegruppe utpekes det også at FB er et problematisk verktøy, et kommersielt produkt. Det er og en utfordring at de som ikke er på FB faller utenfor dersom dette blir hovedkanalen for kommunikasjon. Det kan bety at en for eksempel ikke får med seg de eldre. Når en setter i gang er det derfor viktig å tenke strategisk på hvordan en skal nå bredt ut, og på hva de ulike kommunikasjonsverktøy bringer med seg.

For å skape lokalt engasjement og få med seg flere, er en del av oppstarten **et åpent folkemøte** hvor en inspirerer og får ideer om lokale tiltak til overflaten. BL kaller disse gjerne idemyldringsmøter, men lokallag har også kalt det alt fra Bø sin Open Lounge, til Byhaugens kick-off til Nattland-Sædalens utopiverksted. Disse begynner gjerne med innspill fra en med praktisk erfaring fra BL, som prater om grunntankene og eksempler på hva en kan få til. Hovedtanken med møtet er å inspirere, få frem hva folk har lyst til å gjøre i nabolaget, og å forme små aksjonsgrupper rundt konkrete tiltak – skape eierskap for tiltak, og sette ting i gang. Intensjonen er at aksjonsgruppene som oppstår rundt konkrete ideer og relaterte tiltak nå skal fungere uavhengig – dette er *din* mulighet til å gjøre det du har lyst til. Tanken er også at slike møter ikke skal være et engangsforetak, men noe en gjør med jevne mellomrom for å få inn nye mennesker og nye ideer og tiltak.

BL Norge har utviklet en noe standardisert idemyldringsprosess de har brukt for dette møtet, men forskjellige lokallag har hatt forskjellige tilnærminger med mer eller mindre struktur – fra løs og uformell prat over kaffe til steg for steg med gule lapper. Flere detaljer og eksempler for hvordan slike møter kan ta form er utdypet i seksjonen om møte og verkstedsprosesser – med eksempler fra BL samt internasjonale metoder og prosesser fra andre steder.

Stegene en kan (men ikke må!) ta:

- Finn og bring sammen 3-5 mennesker som ønsker å dra det i gang
- Diskuter og reflekter – hvorfor BL? Er dette den rette 'kroken' for det vi vil?
- Bestem dere for et geografisk område
- Ta kontakt med BL Norge, få tilgang til ressurser og sett opp en Facebook (FB) side
- Hold et åpent folkemøte – lag en «event» på FB, lapper i postkasser og på butikken - få inn lokale folk og lokale ideer og etabler lokale aksjonsgrupper som individuelt tar ting videre
- Avgjørelse om registrering av en organisasjon (Brønnøysundregisteret) – trenger vi dette og hvorfor? Denne avgjørelsen kommer ikke nødvendigvis med en gang, men gjerne etter hvert.

Refleksjoner:

- En trenger en kjernegruppe som samarbeider godt. Men hvordan samtidig gjøre den porøs - forhindre at den blir en 'eksklusiv klubb' eller vennegjeng – eller blir oppfattet som dette?
- Den geografiske settingen varierer, for eksempel bykjernenabolag og bygdenabolag – hvordan legger til rette for disse og flere settinger?
- Facebook (FB) er et sentralt kommunikasjonsverktøy i BL. FBs modus operandi kan bli sett på som problematisk, og dette bringer opp spørsmålet om FB som kommunikasjonsverktøy som en vil bruke til å forankre tiltak som BL?

Prosesser, metoder og verktøy

Hva har vi lært?

- *Det har vært lite fokus og bruk av spesifikke prosesser, metoder og verktøy så langt*

Intervju og samtaler med diverse lokallag har brakt få spesifikke metoder og verktøy for mobilisering og samhandling til overflaten. Fellestrekket i prosessene for å starte lokallag har vært fokuset på hva folk ønsker i nabolaget, hva de drømmer om og brenner for – og på å skape aksjonsgrupper rundt tema som kommer opp gjennom dette fokuset. Som en av BL grunnleggerne sa det, 'Vi i BL har vært mer praktikere enn teoretikere.' Fokuset har ikke vært på *metode*, det har vært på *handling*. Men som hun videre utdyper, så er tiden muligens kommet for å se mer på konkrete metoder – for å skape og høste 'oppskrifter' som kan hjelpe folk og prosesser.

Her er det også viktig å huske på at folk er forskjellige, med ulike styrker og svakheter. Ikke alle er den personen som stiller seg på en bruskasse på klesbyttedagen og inspirerer alle, ikke alle har store nettverk og lett for å bygge nye kontakter. Noen er flinkere til å lytte enn å snakke, mens noen er gode med logistikk og andre med å legge til rette. Om en kan dele prosesser og oppskrifter, metoder og verktøy som kan være til hjelp for forskjellige personlighetstyper så kan en også forhåpentligvis legge til rette for at flere kommer inn som aktive deltakere.

Selv om de fleste personene i BL oppgir å være praktikere heller enn teoretikere, har BL Landås og BL Norge utviklet en metode for idémyldringsworkshop som kan være til hjelp for de som skal starte lokallag. Den er utformet på følgende måte:

BLs idémyldringsverksted – oppstartsmøte

En introduksjon blant de som er til stede kan for eksempel gjøres ved at alle får post-its hvor de skriver navnet sitt og hvor de fullfører setningen 'Hvis penger ikke var en hindring da ville jeg...' Ut i fra antall deltakere og tiden tilgjengelig kan de som er tilstede dele navn og setning i plenum, eller innad i mindre grupper.

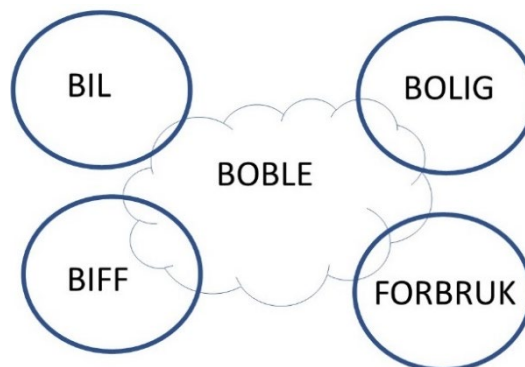
Et motivasjonsinnlegg, hvor en med tidligere erfaring med BL kan dele litt av tankegangen bak BL samt hvordan det fungerer i praksis, setter en fin ramme for verkstedet. Gjennom å se hva som er gjort andre steder får folk og ideer for hva de kan gjøre.

En kan så gå inn i en **prosess med seks steg**, for å konkretisere hvordan en i dette nabolaget kan jobbe med å øke livskvalitet og senke økologisk fotavtrykk.

Prosess: Konkretisere drømmer og ideer mot å øke livskvalitet og senke økologisk fotavtrykk

1. Introduser en '**drømmeøvelse**', hvor deltakere hver for seg ser for seg det beste stedet en kunne bo. Hvordan er menneskene, hvor treffes vi, hvordan reiser jeg. Her kan en gjerne først ta fem minutter med stillhet hvor en ber folk lukke øynene og se det for seg, etterfulgt av litt tid hvor alle skriver ned det de så på gule lapper – en lapp per drøm/ide!
2. Neste steg er å **rydde og gruppere disse drømmene/ideene** under fire kategorier: bil, biff, bolig og forbruk. Her er det fint å la folk selv plassere sine lapper inn i kategoriene. Dette kan gjøres en og en, hvor hver person deler hva de har på lappene sine og foreslår hvor de hører hjemme. Eller folk kan gå og sette lappene sine inn i kategoriene i stillhet. Her blir det uansett alltid en haug med lapper til overs, som ikke passer inn i kategoriene. Når folk blir oppmerksom på dette så begynner en femte 'midtkategori,' en boble. Et alternativ her er å sammen organisere drømmene/ideene helt uten pre-definerte kategorier.

3. Når drømmer og ideer er kategorisert kan en sette opp ett bord per kategori. Be deltakerne om å tenke på hvilken kategori **de synes er mest gøy, hvor de kunne ha lyst til å være engasjert** – og om å gå til det bordet. Rommet er da delt inn i fem grupper.
4. Hver gruppe står nå foran en mengde med drømmer og ideer relatert til den type nabolag folk ønsker. Sammen skal hver gruppe først diskutere og skrive ned **hvilke hindringer som eksisterer** som gjør at nabolaget ikke er slik i dag. De skal så idemyldre hvordan en kan **realisere disse drømmene og ideene** i sitt nabolag, hvilke tiltak som kan løse hindringene og skape det nabolaget en ønsker. Hver person i gruppen forslår så mange idéer en kan tenke seg, ved å skrive det ned på en ny runde med post-it-lapper. I denne fasen er det lov å kaste fram så ville forslag man bare kan. Deretter sammenligner man innad i gruppen og diskuterer seg fram til et forslag å jobbe videre med, som kan realiseres. Be gruppene skrive ned konkrete forslag.

5. Få gruppene så til å **velge ett forslag som de liker best, og som de så må kombinere med ideer fra boblen** – og be dem skrive en kort prosjektbeskrivelse. De som er i boblegruppen må kombinere tiltaket med ideer fra en av de fire andre kategoriene. Det er gjennom slike kombinasjoner at gøyе tiltak oppstår, som gjerne favner både økt livskvalitet og senket fotavtrykk!
6. Når hver gruppe da står med en prosjektbeskrivelse, be dem **lage en invitasjon til hvordan de kan få med seg flere på dette**. Gi dem minimalt med tid, type 3 minutter, så de ikke skal tenke så mye på det. Da kommer det ut litt festlige måter å få med folk på!

Ved endt prosess står en da med fem veldig grove prosjektbeskrivelser og invitasjoner, og **små interessegrupper som blir utfordret og oppfordret til å nå ta dette videre selv**. Pass på at de som er i gruppene utveksler detaljer slik at de senere kan ta kontakt med hverandre, og noter og ned hvem som er på hver gruppe – slik at du kan prøve å følge opp og motivere i ettertid.

Refleksjoner:

- Ikke alle er naturlige nettverksbyggere, ikke alle er naturlige fasilitatorer - Hvordan tilrettelegge for forskjellige personligheter?
- Hva vil være til mest hjelp?
 - Detaljert innsikt og forståelse av ett verktøy
 - Opplæring i gruppeledelse og fasilitering
 - Tilgang til et spektrum av verktøy og metoder

Hvordan drifte et BL-lokallag?

Hva har vi lært?

- *Få inn nye ideer og nye folk ved å holde idemyldringer - ikke bare i startfasen men også deretter*
- *Det er stort behov for fokus på å tilrettelegge for konkretisering av ideer og realisering av tiltak av aktører utenfor kjernegruppen*
- *Skap rom for at ideer skal få vokse og utdypes over tid – uformelle sammenkomster hvor folk kan prate*
- *Hold arrangement og bruk disse til å inspirere til videre arrangement og engasjement*
- *Vær tydelig på at BL er for alle, og gi konkret informasjon for hvordan folk kan engasjere seg. Husk alltid å invitere andre med og gi folk litt oppgaver som de ønsker. Ikke ta alt på egne skuldre.*
- *Vær en brobygger - samarbeid beriker og åpner dører!*
- *Vær tydelig på at de i kjernegruppen ikke er med på alt, de kommer ikke på alt. Og at det er slik det skal være!*

Oppstarten av nye BL-lag har ofte vært inspirerende for mange kjernegrupper - med et første åpent møte hvor det er mye entusiasme og masse ideer og engasjement. Dette er fulgt av **tiden hvor en skal konkretisere alle disse ideene**, hvor alle de engasjerte menneskene går videre i grupper og arrangerer tiltak og arrangement. På Kronstad resulterte folkemøtet i både gatefestgruppe, dyregruppe og turgruppe, mens Nattland-Sædalen blant annet dannet en landskapskunstgruppe og en folkeverkstedsgruppe. På Nesttun ble det transport-, mat- og redesigngrupper. Erfaringer fra de forskjellige lokallagene viser at de første gruppene og arrangementene som finner sted ofte er

organisert av folk fra kjernegruppen. Dette er gjerne noe naturlig, ettersom disse har hatt lengre tid til å la ideer vokse og har allerede tatt det første steget for å sette ting i gang ved å etablere BL og holde et folkemøte.

Flere representanter for kjernegruppene reflekterte rundt dette med **hvordan ideer blir til tiltak**, hva som gjør at de blir realisert eller ikke. Et perspektiv fra Nattland-Sædalen var at det gjerne er ideer som noen allerede lenge har gått og tenkt på, hatt lyst til å gjennomføre, som gjerne konkretiseres ved et slikt møte som blir realisert – heller enn løst og fast som folk kommer på der og da. En som kanskje har gått og hatt lyst til noe lenge får endelig med seg noen til å gjøre det, og tar da naturlig en pådriverrolle. Et annet perspektiv kom fra Bø, hvor det å gi en idé tid og rom til å vokse blant folk gjennom jevnlig sosiale møter ble fremhevet. Tanken her er at idémyldringsmøter ikke nødvendigvis er nok til å resultere i konkrete tiltak, at en og trenger mer regelmessige arrangement hvor folk møtes og prater om løst og fast – og hvor ideer gjerne tar form mer uformelt over tid. I Bø er ideen her blant annet å holde regelmessige Green Drinks, hvor et kort innlegg eller foredrag er fulgt av uformell mingling.

Mens det har vært fokus på hvordan deltakelse på arrangement kan få ideer til å vokse, har lokallag også lagt vekt på arrangementer i seg selv som et viktig forum for rekruttering. På Nattland-Sædalen er planen at **arrangement skal vekke arrangement**, og på Byhaugen har erfaringen vært at det kommer få på idémyldringsmøter – og at det er bedre å bruke arrangementer til å få folk med. De har derfor alltid en som prater litt om BL på deres arrangement, hva de står for og holder på med.

I Fyllingsdalen & Søreide er små og regelmessige kjøkkenhage- og hønsegrupper blitt den beste rekrutteringen, og i den relativt nye gruppen i Arna er tanken å starte med å gjøre ting sammen og gradvis utforme et fellesskap – og dermed med tiden skape bredere engasjement og flere aktiviteter!

Noe **praktisk støtte** kan også være nyttig for at folk skal komme i gang med arrangementer og initiativ. BL i Bø utviklet en liten guide for gjennomføring som ligger ute på websiden deres⁷. Her står det innledningsvis at 'I nettverket vårt kan hvem som helst gå i gang med en hvilken som helst aktivitet og gjøre det på akkurat den måten de vil.' Et forslag til fremgangsmåte gir så fire steg – fra å finne en aktivitet og melde fra til BL Bø, til å planlegge og annonsere. Guiden inkluderer lenker til en idébank, Facebookgruppen, Trello planleggings-software og BL Bø sin aktivitetsoversikt.

Samarbeid er fremhevet i flere intervju som en viktig metodebrikke for lokallag. Samarbeid kan **berike og åpne dører**. På Kaland-Stend har noen av de mest populære arrangementene funnet sted gjennom samarbeid: Kjøkkenhagedyrking-verksteder i samarbeid med Stend jordbruksskole, og byttefest i samarbeid med Hordamuseet, hvor praktisk byttehandel ble kombinert med utstilling om gjenbruk og ressursbruk. På Byhaugen ble sykkelreparasjonsdager i samarbeid med en lokal sykkelgruppe, sykkelbutikker og kommunen en suksess som kommunen senere tok over organiseringen av. Biblioteket var en viktig samarbeidspartner for Nesttun lokallag. BL dro i gang temakvelder og biblioteket stod for lokale – midt på Nesttun.

Rollen som brobygger er også fremhevet som en viktig rolle som BL kan spille. Gjennom å skape nye samarbeidsrelasjoner kan BL lokallag koordinere og forsterke lokalt engasjement. I Bø er det for eksempel over 100 frivillige organisasjoner, og da er det viktig å samarbeide heller enn å skape konkurrerende aktiviteter. Som nevnt av en representant for en kjernegruppe så står folk ofte ovenfor prioriteringer – skal de bruke tid på det lokale idrettslaget eller på BL-aktiviteter? Om en slår seg sammen rundt arrangement så kan en forsterke de aktiviteter som skjer og involvere folk som kanskje har valgt andre lokallag eller tiltak enn BL.

⁷ [Gjennomføring – Bærekraftige liv i Bø \(bliv.no\)](#)

Refleksjoner:

- Konkretisering av ideer og realisering av tiltak drevet av folk utenfor kjernegruppen er en stor utfordring. Hva mer kan vi lære av hverandre her, og hvordan jobber vi videre med denne utfordringen?
- Folk trenger inspirasjon og praktisk støtte for å komme i gang. Hvordan gi dette uten å skape en avhengighet og overbelastning av kjernegruppen?
- Hvordan kan BL lokallag styrke sin rolle som samarbeidspartner og brobygger?

Utfordringer

Hva har vi lært?

- *Personlig kjennskap til BL Norge og nøkkelpersoner der, samt en forståelse for hva BL Norge kan bidra med, er viktig for at lokallag utnytter verdien og muligheten BL Norge bringer.*
- *Lokallag ønsker generelt informasjon og støtte fra BL Norge, og å lære fra hverandre. Samtidig gjør mangel på tid og energi at de gjerne ikke følger med på det som deles nå og muligheter som kommer opp.*
- *Kommunikasjon må helst være kort og konsis, og eventuelle forum hvor en kan lære av hverandre skal gjerne være veldig spisset og kort – lokallagene, og kjernegruppene spesielt, er allerede presset for både tid og energi!*

Noe av den grunnleggende tankegangen til BL er å gå 'fra protest til fest', at en skal gjøre noe en synes er kjekt, og at en gjerne skal gjøre det enkelt og lite – slik at det er en lav terskel for å komme i gang. Her har kjernegruppene fremhevet noen utfordringer som ofte hever denne lave terskelen, og som de må jobbe med. For det første må de **avläre dette med at frivillighet og dugnad er kjedelige plikter** som låser en inne i endeløse, stusselige oppgaver som sluker engasjement. For det andre er det, som kjernegruppemedlemmet fra lokallaget i Arna brakte frem, å komme over **en handlingslammelse som gjerne inntreffer når ting er helt åpne og ustruktureerte**. Når en er indoktrinert i at det alltid skal være rammer og struktur som en må følge kan det være veldig utfordrende om man ikke har det! Et annet medlem i en kjernegruppe sa det kunne føles vanskelig å starte når det er så åpent, når en ikke vet hva som er lov og ikke lov – når det ikke er noen kjøreregler.

Det at BL er en åpen organisasjon som tilhører alle i nabolaget, at alle kan 'bruke' den til å gjøre noe – at det ikke er hierarki, formaliteter eller overorganisering – er brakt frem i intervju både som en styrke og en utfordring. På en side gjør det at en må bære frem en idé selv at viljen bakom må være sterk, og dette gir og en positiv kraft til prosjektene – og de forankres på den måten. På den annen side **kan det oppleves som uoversiktlig og kaotisk**. Hva er strukturen, hvem henvender man seg til og hvordan fungerer dette egentlig? For noen lokallag har det også vært en liten utfordring å vite hvor eller om en skal sette strek. Er magedans også et BL-arrangement, og hvem bestemmer? BL sentralt har opplevd forespørsler etter retningslinjer og til og med kontrakter og rammeverk for hva som er lov eller ikke lov. De har også hatt utfordringen med at noen har brukt BL-navnet for å søke etter midler, men så dratt pengene inn i eget prosjekt. Dette er et vanskelig balansepunkt som BL Norge for tiden utforsker: hvordan fortsette å ha det åpent og fritt slik at folk kan gjøre det de elsker å gjøre, ikke det noen sier de må gjøre, men samtidig skape noe struktur, retning og rammer.

På verkstedet gikk denne diskusjonen dypere, og satte videre lys på den store **utfordringen som ligger i å finne riktig balanse her**. På en side er det en trygghet i å vite hvor en skal sette grensen på hva som er en BL-aktivitet og hva som ikke er det. Samtidig er åpenhet i type aktiviteter, for eksempel at en har kunnet ha påskebamsejakt og Luciatog under BL-banneren i koronatiden, veldig viktig. Men faren med for lav terskel for hva som er en BL-aktivitet er at BL som organisasjon mister identitet, og blir for utydelige. Økt bærekraft og redusert økologisk fotavtrykk er grunnprinsippene, men ettersom det ble gitt uttrykk for at lokallag sliter med å vite hva de eventuelt skal si nei til (og om de i det hele tatt burde si nei), tyder det på at det er behov for en noe smalere tilnærming – eller mer diskusjon og støtte for hvordan en kan bruke disse to grunnprinsippene som retningslinje uten å miste mangfoldet i prosessen.

Forskjellen mellom styring og støtting ble nevnt, og at ønsket er mer mot støtte enn mot et behov for å 'bli styrt.' Relatert til dette balansen med åpenhet og mangfold kom også en diskusjon rundt modningen av bærekraftsforståelsen. Som en av BL-grunnleggerene sa så har hennes forståelse av bærekraft gått gjennom en stor evolusjon siden hun begynte i 2008. Hun la videre vekt på at det er viktig at veien fremover i BL ser **en dypere og bredere forståelse av bærekraft** enn det de så de første årene. Hun karakteriserte dette som en form for kulturjobbing som ikke bare fokuserer på aktiviteter, men og på hvordan vi forstår bærekraft, og at man utforsker dybden for hvordan vi kan jobbe med bærekraft på ulike vis.

Konklusjonen vil være at **selv en åpen uorganisasjon krever noe administrasjon**. Både for de enkelte gruppene som arrangerer arrangement, og de som sitter i kjernegrupper med en oversikt over diverse tråder og er et knutepunkt for kommunikasjon. Planlegging og organisering tar tid, selv når det er kjekt. Og noen må ta seg tid til å gjøre det. Mange av oss har travle liv, og vi prioriterer hvor og hvordan vi bruker tiden – og vi må ha lyst til, men og velge, å prioritere dette. Et medlem i en kjernegruppe uttalte at den administrative oversiktsdelen føles mer og mer som en jobb. Jo mer aktiv en gruppe er, jo flere forespørsler kommer inn – fra medieuttalelser til samarbeidsmuligheter til enkeltspørsmål – og jo mere er det å kommunisere utad gjennom en eventuell webside eller Facebook.

Tre forskjellige kjernegrupper brakte opp at en lønnet rolle, en sentral administrativ person i lokallagene, kunne være ønskelig. At den som bruker mye tid, koordinerer, svarer på mail og så videre, får betalt. Dette ønsket var støttet videre i diskusjonen. Kjernegruppen følger gjerne et ansvar i det å ha startet en åpen organisasjon, men de er blitt slitne av å holde organisasjonen gående. De har kanskje også oppnådd det de ønsket, for eksempel lokalt engasjement og nettverk. Og dersom friskt engasjement ikke føres inn i kjernegruppen kan det bli et tomrom i organisasjonen. I Bø trakk fire av seks seg fra kjernegruppen etter tre år. Da satt de to igjen og lurte på om de skulle avslutte. I stedet bestemte de seg for å prøve å få ny giv, de holdt et seminar og ut fra det fikk de tre nye medlemmer i kjernegruppen.

Refleksjoner:

- I hvilken grad er det behov for rammeverk og retningslinjer, og hvordan eventuelt gjøre dette uten å innskrenke den åpne, frie grunnideen?
- Hvem bestemmer hva som passer og hva som ikke passer som BL-tiltak?
- Hvordan ha en åpenhet og et mangfold, samtidig som det er en tydelig organisatorisk identitet? Og er organisatorisk identitet viktig?
- Hvordan jobbe inn i en dypere og bredere forståelse av bærekraft?

- Man kan si at frivillighet og dugnad ikke bare er stusselige plikter, men hvordan kombinerer man dette med realiteten om tiden det tar å organisere? Og det at det er vanskelig å komme rundt behovet for mail og kommunikasjon?
- Er lønnede stillinger i lokallag ønskelig? Hvilken rolles burde BL Norge eventuelt ha i å få til dette?

Veien videre sammen – BL Norge og Lokallagene

Det er tydelig blant flere av kjernegruppemedlemmene at de ser **verdien av det å være en BL-organisasjon**. For flere var noe av motivasjonen for dette valget relatert til at det ville gjøre det enklere å søke om midler og å registreres i Brønnøysundregisteret – både på grunn av tyngden assosiasjonen bringer, og på grunn av muligheten for praktisk hjelp fra BL Norge. Men enkelte virket også som de hadde lite kjennskap til BL Norge, og så ikke helt den støtterollen som den sentrale delen av organisasjonen kan spille. Dette er muligens enda mindre tydelig for de som er aktive i lokallag, men ikke del av kjernegruppen. Som nevnt av personen nå ansatt i BL Landås hadde hun ikke helt trodd på det da BL sa, da hun først begynte å engasjere seg, at de kunne søke midler for henne. Men, som hun sier ser hun nå at det er fullt mulig, at det jo er det BL gjør. Dette er nok noe annerledes på Landås, ettersom det er en lønnet person som kan drive med dette. I andre lokallag hvor kjernegruppens medlemmer allerede er tynnslett på tid vil dette nok være mindre aktuelt. Men her kan det muligens og være behjelpelig å få klarhet i om det er ønsket at BL Norge skal være til hjelp med slikt (søking om ressurser for enkeltprosjekter i lokallagene), og klarhet i hvilken grad BL Norge har kapasitet til dette.

Vibeke Koehler i BL Norge ble nevnt som en veldig positiv ressursperson som har begynt å nøste opp i hva som skjer rundt i lokallagene. Men en person antydte videre at det er 'begrenset hvor mye en kan renne henne ned,' og at det hadde vært fint med tilgang på flere ressurspersoner. Det er også mulig det finnes en liten usynlig terskel på dette med å ta kontakt. Som ett kjernegruppemedlem nevnte så har hun nå blitt kjent med Vibeke 'så kan lett ta kontakt.' Som nevnt av et annet kjernegruppemedlem så 'kan det heller ikke være helt lett å være Vibeke'. I kjernegruppene drukner folk gjerne i lokale forespørsler, og flere peker til at de derfor er dårlig på å engasjere seg i spørsmål og arrangement relatert til BL sentralt.

Når det gjelder **felleskapet BL Norge** er de som ble intervjuet mer tvetydige på hva de ønsker og forventer. Det som er mest tydelig her er at kjernegruppemedlemmene generelt har mer enn nok med lokallagene, og sliter allerede med tid og energi. Som ett kjernegruppemedlem sa så vil hun bruke tiden sin på 'å jobbe her, lokalt.' Samtidig er det også tegn på at en viss grad av fellesskap og deling blant lagene er ønskelig, og det finnes nysgjerrighet om hva en kan lære av andre lokallag. Som en sier i et intervju så 'tar alt tid', og en har ikke tid til så mye mer – selv om en har lyst til å lære av hverandre. Så det er et **ønske om å ha mulighet til å lære av hverandre, men på en måte som ikke er tids- og kapasitetskrevende**.

Her kommer det frem noen konkrete forslag gjennom intervjuene. Årlig konferanse med alle lokallagene, og meget spisset fokus her – eller i mindre møter og fora – blir nevnt som muligheter. Ett viktig, spisset fokus som blir nevnt er dette med at det er lett å være optimistisk i starten, også datter det gjerne ut. Så her er det et ønske om å høre hvordan de forskjellige lagene motiverer folk til å fortsette. Et spørsmål her er også om det er ønske om mer formelle organisasjonsprosesser. Kunne for eksempel valg av kjernegruppemedlemmer være ønskelig, og bidra til utskifting og hjelpe medlemmer med å gi ballen videre?

Samarbeidsmøter med andre lokallag som driver i samme skala som en selv, og som en lett kan relatere til, blir også nevnt. Selv om det de får til på Landås blir beskrevet som flott og inspirerende, så er det viktig med erfaringer fra de mange som driver i mindre skala. Her blir det også foreslått at en kan ha en konferanse hvor man kan ha grupper rundt spesifikke aktiviteter. Slik at de som for eksempel holder på med byttefester kan samles og deles. Deling av erfaringer om det å jobbe med kommunen, hvordan en samarbeider, søker om midler, og så videre. Her er det tydelig at lokallag har hatt veldig ulike opplevelser, noen gode og noen dårlige.

Kjernegruppemøter, deling og felles læring – og hvordan dette kan gjøres i en kontekst av lite tid og ressurser - ble også diskutert. Det ble gitt uttrykk for at møter fokusert mot konkrete temaer er ønskelig, heller en regelmessige, generelle møter. De følgende fokus ble foreslått for senere kjernegruppemøter:

- Hvordan de forskjellige lokallagene har fått til konkretisering av ideer
- Hvordan søke om midler
- Den nye nasjonale BL-plattformen

Diskusjonen gikk også inn på møteplasser, deling og felles læring i lokallag generelt, og mellom lokallag. En idé var å lage system for å lære av hverandre, for eksempel en gjennomføringsbank hvor konkretisering av ideer er beskrevet i detalj. Tematiske grupperinger ble også foreslått – med potensielle tematiske samlinger og grupper (for eksempel matlaging). Her kunne Facebook bli brukt litt annerledes, med tematiske undergrupper både nasjonalt og lokalt - grupper hvor folk kan følge det temaet de brenner for, heller enn å måtte tråle gjennom alt av BL-informasjon.

BL sin fellesnettside er også en ressurs som kan spille en rolle i deling av erfaringer. Nettsiden er i intervjuene nevnt som et savn og en ønsket ressurs. Kjernegruppemedlemmer nevner også at alle skreddersydde tips og råd er en bonus, og her er nok og bedre kjennskap til det som allerede eksisterer viktig – flere av de som ble intervjuet hadde ikke kjennskap til den lille håndboken i grønn naboskaping (Tvinnereim og Waage Nilsen, 2018).

Til sist er det dette med tydeligere rammer eller retningslinjer, som nevnt tidligere i rapporten. På den ene siden blir den åpne 'gjør det du har lyst til'-strukturen nevnt som en styrke, men på den annen side en utfordring. Det er vanskelig å vite hva som er lov og ikke lov, og vedtekter som er like for alle lokallag har vært nevnt som ønskelig. Dette kom opp i flere intervju, og kan være et viktig diskusjonsmoment for veien videre for BL.

Refleksjoner:

- Den åpne og uformelle strukturen til BL er sett på som en styrke, men er også en utfordring. Hvilke type rammer og retningslinjer kunne være behjelpelig uten at det åpne og uformelle ødelegges? Er en formell valgprosess for kjernegruppemedlemmer en ønsket del av dette?
- Hvordan utforme muligheter for å kommunisere og dele erfaringer innad blant lokallagene, uten at dette skal bli en ekstra tids- og energibyrd?
- Hvordan kan BL Norge best være til støtte for lokallagene, og er det også ønske fra lokallagene om å delta mer i BL Norge sitt regionale og nasjonale engasjement?

Avsluttende refleksjoner om nabolagsorganisering i dagens samfunn

I denne rapporten har vi sett nærmere på lokal nabolagsorganisering, hvor innbyggere samles rundt felles hensikt, følelse og mening - og løser problemer sammen. I vår casestudie, Bærekraftige liv (BL), har mennesker kommet sammen rundt ønsket om økt livskvalitet og senket økologisk fotavtrykk. Gjennom intervjuer og et visjonsverksted med aktive BL-aktører har vi sett på erfaringer fra over 12 år med nabolagsorganisering. Som det ble satt lys på her er nabolagsorganisering en inspirerende og samtidig utfordrende balanse mellom: det fleksible, åpne og frie, og rammer, retning og struktur; tid for å gjøre, og tid for refleksjon og diskusjon; og gøy og kreativ aktivitet, og organisering og ansvar.

Det kom tydelig frem gjennom erfaringer i BL at balansen mellom åpenhet og frihet og ramme og struktur er en stor utfordring. Diskusjoner utdypet hvor viktig det er å ha en identitet, å være en tydelig organisasjon. Men det var vanskelig å konkretisere hva dette betyr i praksis, og hvordan en gjør dette på en måte som ikke overstyrer, begrenser og skaper et uønsket hierarki. Lokallagsaktører gav tydelig uttrykk for at det de ønsker er en *retning* heller enn mer *styring*. De to grunnleggende fokusområdene for BL, økt livskvalitet og senket økologisk fotavtrykk, er ment å gi retning – men det var tydelig behov for mer kommunikasjon og diskusjon for å utdype hva dette betyr i praksis.

Lignende problemstillinger har også kommet frem i andre nabolagsorganisasjoner. I Cape Town Together (CTT) i Sør-Afrika ble spenningen mellom det å vedlikeholde ikke-hierarkiske bevegelser, 'guarding against the creep of bureaucracy and hierarchy,' og det å muliggjøre beslutningstaking (decision-making) påpekt som en utfordring.⁸ Det er tydelig at denne balansen – retning og struktur mot fleksibilitet og frihet, kan sees som en utfordring for nabolagsorganisasjoner som forsøker å skape bredt og spontant momentum. Dette er en utfordring som muligens må ses på som en kontinuerlig del av en slik organisasjon, heller enn noe som kan løses en gang for alle. De lokale Cape Town-aktivistene forsøker å tilnærme seg denne utfordringen gjennom det å kontinuerlig ta seg tid til diskusjon og refleksjon – i balanse med handling.

En annen balansegang, den mellom å handle og reflektere for å lære av det en gjør, er en annen viktig utfordring. Som det kom tydelig frem blant lokale BL-aktører, er deres prioritering å skape lokale arrangement, og de er skeptiske til å bruke mye tid på møter og refleksjon med andre lokallag og BL Norge.

For selv når en minimerer byråkratiet og maksimerer fokus på aktiviteter og å ha det kjekt sammen i prosessen, er det ingen vei utenom tiden og energien det tar å organisere. Representanter for kjernegrupper i BL-lokallag er ofte i en konstant tid- og energiklemme, og i CTT er det og blitt gitt tydelig uttrykk for en enorm tretthet blant aktivistene.⁹ Dette kan sees på som en generell utfordring relatert til frivillighet – å holde engasjement og motivasjon oppe i en travel personlig hverdag. Som ble påpekt av Jdid (2021), i hennes doktorgradsavhandling om det å være en aktiv medborger, krever engasjement i lokale organisasjoner et visst nivå av kapital, kompetanse og overskudd. Dette kan gjøre slik aktivitet både vanskelig å opprettholde, og dessuten være ekskluderende for noen individer eller grupper som ikke har disse ressursene over tid.

I sin studie av Transition Towns-bevegelsen i Flanders viser Kennis & Mathijs (2014) til en annen form for ekskludering som kan oppstå i nabolagsorganisasjoner. I disse bevegelsene begynner den lokale prosessen ofte med en visjonsprosess-øvelse hvor nabolaget kommer sammen og prøver å se for seg

⁸ [Cape Town's response to COVID-19 shows that another kind of society is possible · Minim \(minim-municipalism.org\)](https://www.minim-municipalism.org/)

⁹ [Cape Town's response to COVID-19 shows that another kind of society is possible · Minim \(minim-municipalism.org\)](https://www.minim-municipalism.org/)

hvilken fremtid de ønsker. Kennis & Mathijs (2014) argumenterer at i kontekst av Transition Towns er denne øvelsen satt i en særskilt og begrenset ramme av hva 'det gode liv' betyr – at det handler om sosial tilhørighet og om en avvisning av anonymt, individualisert byliv. Dette kan føre til at det som på overflaten er en åpen samskapningsprosess, blir styrt av forutinntatte visjoner av bevegelsens grunnleggere og pionerer – ofte en liten gruppe som hovedsakelig består av velutdannede mennesker fra middelklassen. Selv om de ikke kan bevise noen direkte sammenheng mellom en slik prosess og hvem som føler seg hjemme eller ikke i bevegelsen, korrelerer Kennis & Mathijs (2014) disse forutinntatte visjonene med manglede mangfold i Transition Towns bevegelsen. Lignende refleksjoner er relevante her i denne rapporten. Kjernegruppene i BL-lokallag er relativt homogene, og det ble her stilt spørsmål om en potensiell sammenheng mellom dette og det at BLs motivasjon er sterkt forankret i en relativt smal forståelse av bærekraft - relatert til klima, miljø og biologisk mangfold. Flere påpekte et behov for en utvikling i BLs bærekraftforståelse, i retning av en bredere og dypere forståelse av hva bærekraft lokalt og globalt skal være.

Her kan det være viktig å sette søkelys på hvordan en jobber med en slik fordypning, hvem en inkluderer, og hvordan. Som Kennis & Mathijs (2014) påpeker må en i fokuset på den utopiske ideen om et lokalsamfunn skapt av alle og for alle ikke ignorere realiteten, at det eksisterende samfunnet er karakterisert av maktforhold, interessemotsetninger, urettferdighet og et mangfold av erfaringer og stemmer. En viktig diskusjon fremover, for BL og andre nabolagsorganisasjoner, er hvordan man kan jobbe aktivt for å øke mangfoldet og ta i bruk et bredere spekter av kompetanse i nabolaget.

BL har på mange måter virkelig gjort Saul Alinsky sin overbevisning om at innbyggere må løse problemer selv. Mye har blitt oppnådd siden oppstarten i 2008 – mange lokallag har blitt startet opp og BL Norge blir invitert inn i nasjonale politiske fora. I denne rapporten har vi pekt på flere sentrale lærdommer og utfordringer for lokallagene i BL. I mer overordnet forstand kan vi konkludere at det fremover blir viktig å bygge videre på en felles positiv visjon på tvers av lokallagene, uten å legge lokk på at kapasiteten er begrenset, eller å overse maktforhold og andre lokalsamfunnsrealiteter som gjør inkludering vanskelig. Det er også en utfordring i begrensningene ved en lokal respons på bærekraftsutfordringene i en globalisert verden, hvor styring og makt har forskjellige grader av sentralisering. De mangfoldige erfaringene fra det som har vært oppnådd i BL så langt er et viktig utgangspunkt å bygge videre på.

Referanser

- Alinsky, S. D. (1941). Community analysis and organization. *American Journal of Sociology*, 46(6), 797-808.
- Barcelona en Comu (2019). *Fearless Cities: A guide to the global municipalist movement*. New Internationalist Publications Ltd.
- Castells, M. (1996) *The Rise of the Network Society*. Oxford: Wiley Blackwell.
- Gilbert, A. (2020). 'Take back control': English new municipalism and the question of belonging. *Soundings*, 74, 68-85.
- Jdid, N. (2021) *Taking part in society the way I am. An exploration of active citizenship norms in Denmark and Norway*. Thesis for the degree of Philosophiae Doctor (PhD) University of Bergen, Norway. [https://bora.uib.no/bora-xmloi/bitstream/handle/11250/2725986/archive.pdf?sequence=1&isAllowed=yhd-Content_\(uib.no\)](https://bora.uib.no/bora-xmloi/bitstream/handle/11250/2725986/archive.pdf?sequence=1&isAllowed=yhd-Content_(uib.no)) [04 mars 2021].
- Kenis, A., & Mathijs, E. (2014). (De) politicising the local: The case of the Transition Towns movement in Flanders (Belgium). *Journal of Rural Studies*, 34, 172-183.
- Russell, B. (2019). Beyond the local trap: New municipalism and the rise of the fearless cities. *Antipode*, 51(3), 989-1010.
- Thomas, M. H., Guinan, J. & Bilsboroug, J. (2018). *The Preston Model and modern politics*. Published by Open Democracy <https://neweconomics.opendemocracy.net/preston-model-modern-politics-municipal-socialism/> [22 July 2020]
- Thompson, M. (2020). What's so new about New Municipalism? *Progress in Human Geography*, 0309132520909480.
- Tvinnereim, A. & Waage Nilsen, A. (2018). *Den lille håndboken I grønn naboskaping*. Bærekraftige Liv SA, Norge. ISBN 978-82-303-3871-1

Appendix A: Lokallagene – hvordan begynte de og hvor er de?

Nattland & Sædalen: På Nattland & Sædalen begynte det med et låvekontor og et tre-verksted, hvor behovet for og ønsket om en registrert organisasjon som kunne gjøre det mulig å søke om midler vokste frem. De to på låven fikk med seg en tredjemann. Med tidligere erfaring fra Bærekraftig Liv, og kombinasjonen av gode folk, samarbeid og nettverk som en visste det ville bringe, ble det et naturlig valg. Etter etablering av et BL lokallag og registrering i Brønnøysundregisteret ble det invitert til et åpent Utopi Verksted, hvor cirka 25 deltakere hadde dialog om verdier og skapte små grupper rundt praktiske lokale tiltak. En landskapskunst-gruppe med fokus på utvikling av området rundt en lokal institusjon oppstod, drevet av en som lenge hadde hatt lyst til å få til noe slikt. Planen var og siden begynnelsen et folkeverksted på låven, hvor folk billig kan få medlemskap på månedsbasis og dermed verkstedstilgang for egne prosjekter. Med timingen på oppstarten, rett før den første Norske coronanedstengingen, har videre gruppearbeid vært begrenset og planlagte folkeverksted og kurs blitt utsatt – men håpet er at mer skal være mulig i 2021, inkludert flere utopiverksted hvor en får inn nye folk og nye ideer.

Nordnes: Når et inspirerende møte på Lystgården, hvor BL Låndås og Norge holder til, skjedde rundt den tid da fornyelsen på leiekontrakten på en felles takhage på Nordnes plutselig krevde et organisasjonsnummer, ble BL en spennende løsning – og fra det har takhage-engasjementet vokst til diverse tiltak. De tre ildsjelene fra takhagen holdt idémyndingsmøte med Vibeke fra BL Norge i september 2019, og mange gode ideer oppstod. De tre har fått en person til med seg i kjernegruppen, og de fire er så langt hovedpådriverne av diverse tiltak – Bymarkedets brukmarked, månedlige kunst og kaffe, Tingdelering og Bymarkedets julemarked – og de har sikret seg midler til små tiltak, som bikuber og el-uttak. Uten støtte fra Sparebanken Vest hadde det ikke vært mulig å arrangere julemarkedet 2020. Dette ble et kjærkomment tiltak for byens befolkning, og hele 13 000 besøkte julemarkedet i en tid der strenge korontiltak begrenset antallet. De har også masse workshoper klare, fra spikking til toving av ull, og venter bare på at corona-situasjonen skal gjøre det mulig å avholde disse. Ambisjonene er store, og ønsket er å bli en kjerneorganisasjon for alle som bor på Nordnes – med yrende aktivitet.

Bø: I Bø utforsket en gruppe ildsjeler diverse lokale og internasjonale fora og engasjement før utformingen av BL lokallaget fant sted. Oppstartsmøtet, Bø Åpen Lounge, fant sted i 2015, med innlegg fra aktører fra Bærekraftige Liv på Landås. Loungen førte til etablering av fem tematiske grupper, og registrering i Brønnøysundregisteret. Lokallaget har siden vokst seg stort, og de 800 på facebookgruppen utgjør nærmere en sjettedel av Bøs befolkning. Det har ikke skortet på aktiviteter de siste årene, inkludert reparasjonskafé, sykkelgruppe, foredragsserier og 'green drinks.' I et lokalsamfunn som allerede har et stort antall frivillige organisasjoner har Bø lokallag fokusert mye på 'mellomromsoppgavene,' på brobygging mellom og samarbeid med eksisterende aktører. Lokallaget er opptatt av at en må jobbe bredere enn miljø og klima, og ser sosial og personlig bærekraft som en sentral del av arbeidet de gjør.

Landås: 'The old kids on the block,' lokallaget som startet BL tilbake i 2008, ligger ikke på latsiden. I tillegg til eksisterende prosjekter, som Oppdrag Blomstereng, skoleprosjektet Klimaklubben, og Kafe Lyst på Lystgården, hvor en annenhver søndag kan drikke kaffe samtidig som en får buksene sine fikset, har BL Landås opprettet hjelpegrupper, arrangert alternativ 17. mai-feiring og nye juletradisjoner for nabolaget i koronatiden. I disse arrangementene har kartlegging av mange små aktiviteter ved hjelp av interaktive kart blitt et viktig verktøy. BL Landås er det eneste lokallaget så langt som er så heldig å ha en ansatt daglig leder, som jobber for at BL skal være klima og inkluderingssentralen i nabolaget. Deres intensjon er at det skal være enkelt for folk å komme i gang

med ideer og å bidra med noe, -og ikke minst bli en del av det store fellesskapet som arbeider for å gjøre Landås bedre, gøyere og grønnere.

Fyllingsdalen & Søreide: To kusiners ønske om å drive med noe lokalt og å bygge relasjoner i nærmiljøet munnet ut i et oppstartsmøte for et BL lokallag i 2017. Begge hadde vært borti BL før, og med en interesse i bærekraft ble dette en naturlig knagg for lokal aktivitet. Fra oppstartsmøtet ble det blant annet startet en høns- og kjøkkenhagegruppe, og med tiden oppstod en rekke arrangement, som byttefester, Sommerspel og miljødager for barn. Gjennom samarbeid med en lokal gård har det også oppstått diverse prosjekter, inkludert fellessauehold, birøkt og en parselhage. Flere av gruppene, som høns- og kjøkkenhagegruppen, har blitt meget populære, og flere parallelle grupper er nå aktive. De originale initiativtakerne er veldig fornøyd med floraen av lokal aktivitet, samt med de sterke nettverk og mange gode personlige relasjoner som har oppstått. De ønsker og nye ideer fra friske ildsjeler som ønsker å utvikle nye prosjekter og arrangement.

Byhaugen: Det var delvis kjennskap til BL Landås, samt praktisk erfaring fra Grønn Hverdag, som førte til at tre stykker fra nabolaget puttet lapper i postkassene – kick-off møte for BL Byhaugen i Stavanger! Siden dette første møtet i 2015, som samlet 50 personer, mye gode ideer og mange gule lapper, har det gått slag i slag - fra fuglelytting fulgt av økologisk frokost, til insekthage, grønt juleverksted, bruktmarked, grønnsakshagekurs reparasjonskafe og vegetarmatkurs. De har også prøvd seg med fellesmiddager med utgått mat, som nok vil bli erstattet av et noe mindre tidkrevende kveldsmatsarrangement. Målet har vært minst tre tiltak per halvår, spredt mellom hage, mat og antiforbruks-fokus. De tre som satte alt i gang er fortsatt entusiastiske arrangører som koordinerer og søker om penger, drevet av et ønske å om å ha det kjekt sammen.

Ulset: Lokallaget på Ulset i Åsane begynte som Grønn Framtid i 2012, med hovedfokus på biologisk mangfold. Samarbeid med lokale skoler og barnehager munnet ut i arrangement som markerte biologisk mangfold-dagen, med diverse felles planting, utstillinger og vegetarmåltid. Lokalavisen ble et viktig forum for både meningsinnspill og for kommunikasjon om møter og arrangement. Gruppen gikk over til å være et BL lokallag i 2014, og vegetarmatkurs ble en hyppig aktivitet. På U82, ungdomshuset, ble det bruktmarked og bondens marked, og det ble arrangert klesbytte-arrangement. Aktiviteten har stilnet litt, og hovedpådriveren ser gjerne at nye hender og friskt engasjement kommer til.

Kronstad: På Kronstad sies det at de nå er i gang med BL Kronstad 2.0. Etter at Kronstad 1.0, fokusert rundt en fellehage, kokte litt bort, var de fem stykker som før jul i 2019 satte seg ned for å prate om hvilken modell de skulle gå for i ett nytt lokalt initiativ. De ønsket å jobbe for å skape et trygt og kjekt nabolag, og bygge sosial bærekraft gjennom ulike aktiviteter: skape et nabolag hvor en følger seg som en ressurs, hvor en prater med naboen og følger en tilknytning. De bestemte seg for å starte BL Kronstad på nytt. I februar 2020 ble det holdt idemyldringsmøte på Kronstad skole, med et solid pre-korona oppmøte på cirka 40 personer. Herfra ble det satt opp dyrkegruppe og turgruppe, og planlegging for en gatefest i Ibsensgate kom i gang. En sammenkomst for håndarbeidsklubben rakk akkurat å holdes før de første koronatiltakene ble iverksatt – og satte en liten brems på det begynnende engasjementet. Selv om det første aktive året for BL Kronstad ikke ble helt som planlagt håper de å komme sterkt tilbake.

Arna: Da savnet etter naboskapet, fellesdyrking og deling i studentbyen på Nattland ble for stort, bestemte en liten nabogjeng seg for å gjøre noe i sitt nåværende nabolag i Arna. En liten idemyldring ble fulgt av en byttefest. Like etter kom koronatiltakene og videre arrangement ble lagt litt på is. Som i andre BL lokallag har det under korona vært fokus på å komme sammen og skape fellesskapsfølelsen på en forsvarlig måte. Dette har inkludert gatefest i borettslaget til 17. mai, lysfest med fakkeltog og utendørs julepyntskonkurranse. Fokuset har til nå vært det veldig lokale nabolaget, men tanken er som navnet tilsier at dette er noe som skal vokse og være for hele Arna

Løvestakken: Etter stiftelsesmøte for BL Løvestakken i 2013, fulgte registrering i Brønnøysundregisteret og søking av midler. Det ble startet en felleshage, og med finansiering gjennom Bergen Kommune ble det mulig å leie lokale og starte Bruktkroken - hvor alt går for 5 kroner. I senere tid har en stor suksess på Løvestakken vært vegetarmiddager som arrangeres hver mandag i samarbeid med den lokale kirken. Her er det en lokalt innleid kokk, mens frivillige stiller opp for koordinering, servering og oppvask. For et par tiere får man en stor porsjon og deilig dessert, og her samles studenter, eldre og barnefamilier om hverandre. En bruktkafe har òg sett dagens lys på Løvestakken, og drømmer og visjoner for veien videre for lokallaget mangler det ikke på.

Nesttun: De var rundt 30 stykker som først kom sammen på allmøte på biblioteket på Nesttun. Med innslag fra erfarne aktører fra BL Landås ble det et entusiastisk møte, som førte til oppstart av diverse grupper – inkludert matgruppe, transportgruppe og redesigngruppe. Det ble så holdt surdeigsarrangement, byttedager med lokale skoler og redesign-arrangement hvor folk lærte å sy om ting. På biblioteket har det og vært villige arrangører som har stått for diverse temamøter, som soppstaking og arrangementer relatert til hvordan en kan leve mer bærekraftig i hverdagslivet. Med en del fraflytting og travle liv blant de aktive BL-aktørene har det vært noe stille i BL Nesttun en stund. I denne tiden har fokus vært på deling av relevant informasjon gjennom Facebook, og bidrag mot for eksempel oppstart av Rekoringen på Nesttun. Tanken videre er at et nytt allmøte etter koronatiden kanskje kan skape ny giv og blåse nytt liv i arrangement og aktivitet på Nesttun.

Kaland & Stend: De var to stykker som først drev i gang BL Kaland & Stend i 2015. Første logo var et tre med mange hender, og plakater ble hengt opp på lokale butikker, sportshaller og skoler. Et par flere kom til i kjernegruppen, og et lite idémyldringsmøte førte til diverse aktiviteter de følgende årene: kjøkkenhage-verksted, vegetarmatkurs, byttefest, komposteringskurs og bruktmarked. I samarbeid med Hordamuseet ble det organisert kombinert byttefest og utstilling, og skolen og miljøet der ble viktig både for reklamering og arrangement. Kaland & Stend dekker et stort og landlige område hvor folk bor spredd, og med travle liv kan det være utfordrende å bringe folk sammen. Lokallaget ser behovet for videre reklamering, utover Facebook, plakater og informasjonsdeling på skoletilstelninger. Koronatiden satte en liten stopper for planlagte arrangementer, men originale ildsjeler ønsker å jobbe videre og utvide – og å få inn nytt engasjement.

Senter for klima
og energiomstilling